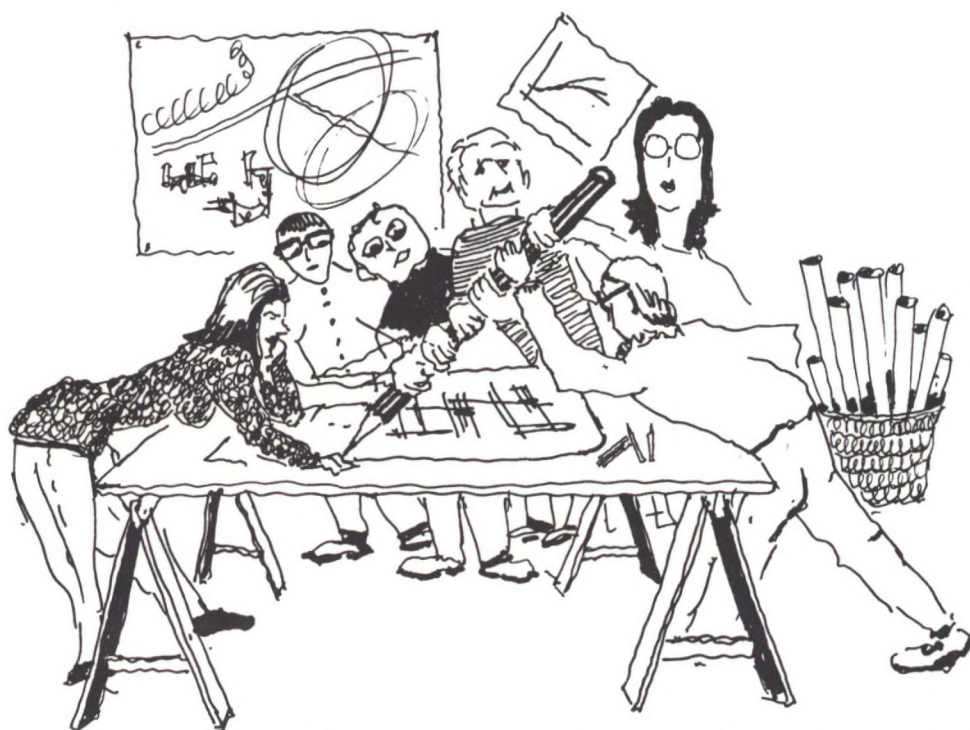

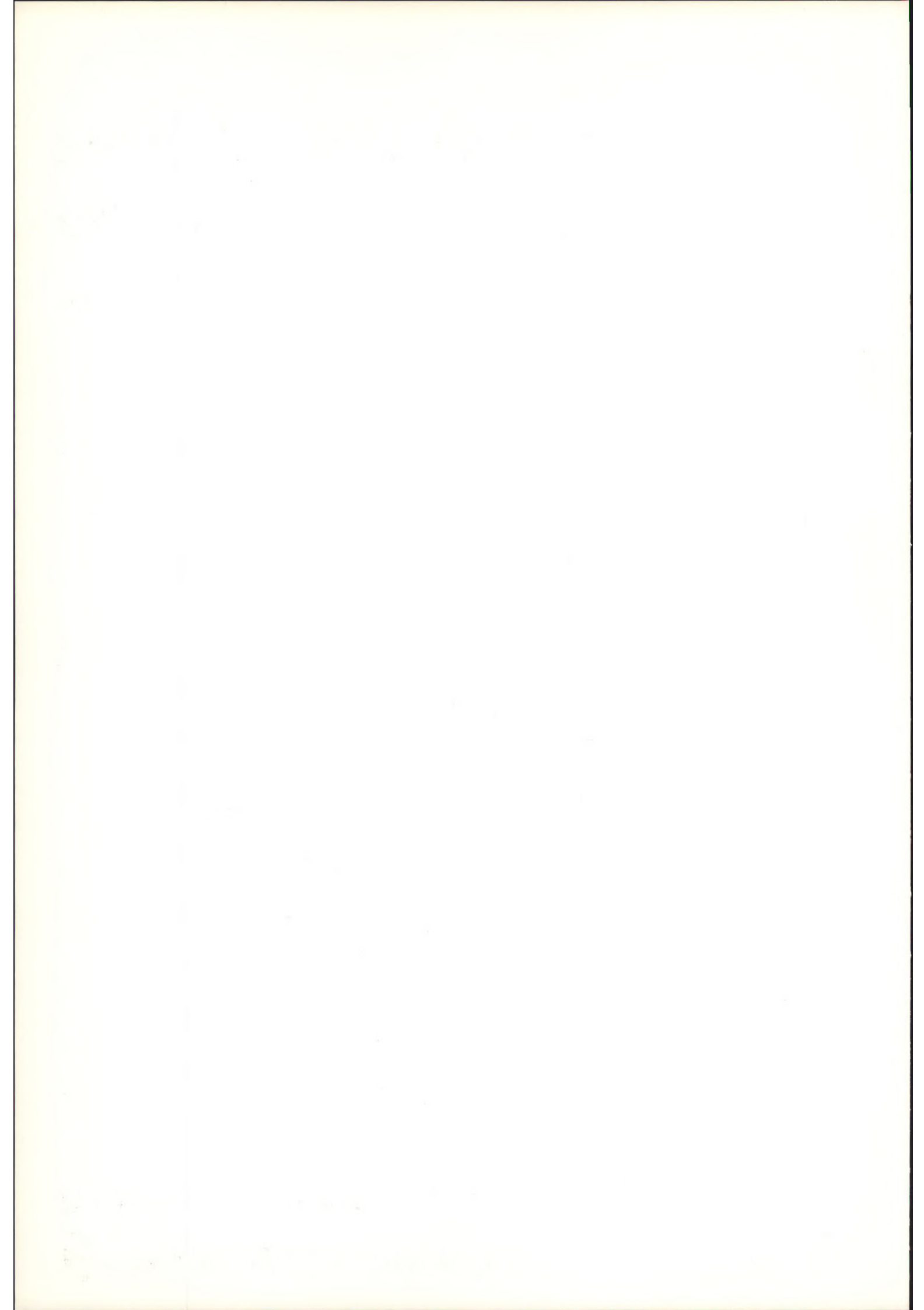
Læreanstalternes fælles byplankursus 1955-69

Kirsten Andersen

FRIT EFTER TEGNING FRA FÆLLES KURSUS 1959

Dansk Byplanlaboratorium
Byplanhistoriske noter 9

Læreanstalternes fælles byplankursus 1955-69

Kirsten Andersen

Dansk Byplanlaboratorium
Byplanhistoriske noter 9

Lærestalernes fælles byplankursus 1955-69.
Forfatter: Kirsten Andersen.

Forsidetegning: professor Stefan Ott.

Dansk Byplanlaboratoriums byplanhistoriske
Noter, nr. 9.

Udgivet af Dansk Byplanlaboratorium, 1986.
Copyright.

ISBN 87-87487-543

ISSN 0900-3274

Dansk Byplanlaboratorium
Peder Skramsgade 2 B
1054 København K
tlf.: 01-13 72 81

FORORD

Fælleskurset - som det populært blev kaldt - var både seriøst arbejde og sprudlende leg, som Kirsten Andersen skriver i sin indledning. Kirsten Andersen deltog selv som studerende i et af de første kurser og senere hen som lærer og leder i flere omgange.

Fælleskurserne startede i 1955 på initiativ fra studerende på Arkitektskolen og på Danmarks tekniske Højskole. Formålet var at give eleverne fra de forskellige læreanstalter og universiteter mulighed for at deltage i et tværfagligt samarbejde om konkrete projekter. Ideen var ny og blev modtaget med stor interesse. Men bag denne tilslutning lå formentlig allerede da en spirende forståelse for samarbejdets nødvendighed og en begyndende samfundskritik, der skulle munde ud i ungdomsoprørets bevægede periode i slutningen af 60'erne. Det kan vi se i dag. Men det afspejles så sandelig også i de emner og diskussioner, som er beskrevet i beretningerne fra Fælleskurset.

Fra Byplanlaboratoriets side ser man med særlig glæde på, at netop Fælleskurset beskrives - det er jo hjertebarnet, den tværfaglige forståelse og respekt. Og Fælleskurset eksisterer stadig i dag, sprællevende og uundværligt, selvom formen og tiderne har ændret sig.

Kirsten Andersen er i dag ansat i Hovedstadsrådet som leder af by- og landskabsafdelingen. I 1950'erne og i 1960'erne var hun ansat hos boligministeriets kommitterede i byplansager. Kirsten Andersen er arkitekt med afgang fra Arkitektskolen i København i 1954.

"Lærestalernes fælles Byplankursus 1955-1969" udgives som hæfte nr. 9 i skriftserien "Byplanhistoriske noter".

Formålet med udgivelsen af disse noter er at bidrage til belysningen af den danske byplanlægnings historie i vort århundrede, blandt andet ved at lade planlæggere og andre, der har medvirket selv, fortælle med deres egne ord om den udvikling, de har deltaget i.

Der er således ikke tale om en historisk afhandling eller en grundig dokumenteret forskning, men alene om erindringer og personlige opfattelser af de begivenheder, der fandt sted. Det betyder naturligvis, at der kan være forskellige meninger om, hvad der egentlig skete, og skulle det være tilfældet, modtager Byplanhistorisk udvalg gerne meddelelse herom.

Det er udvalgets håb, at de "Byplanhistoriske noter" vil inspirere til, at andre griber penen, samt at noterne vil kunne udgøre et værdifuldt baggrundsmateriale for eventuel senere forskning - et materiale som det ellers ville være vanskeligt at tilvejebringe.

Vibeke Dalgas
formand for Byplanhistorisk udvalg

Indholdsfortegnelse

Lærestaltes fælles byplankursus - alvor og leg	side 6
Om de første fælleskurser	side 10
Fælleskursus 1955 - Græsted	side 10
Fælleskursus 1956 - Præstø	side 11
Fælleskursus 1957 - Samsø	side 12
Fælleskursus 1958 - Svinnige	side 15
Fælleskursus 1959 - Ven	side 16
Fælleskursus 1960 - Ringsted	side 17
Fælleskursus 1961 - Kalundborg	side 18
Fælleskursus 1962 - Rødby	side 21
Fælleskursus 1963 - Vordingborg	side 22
Fælleskursus 1964 - Frederikssund og Hornsherred	side 23
Fælleskursus 1965 - Bornholm	side 24
Fælleskursus 1966 - Esbjerg, Ribe og Varde	side 27
Fælleskursus 1967 - Frederikshavn, Skagen og Sæby	side 31
Vurdering af fælleskursus	side 34
Fælleskursus 1968 - Korsør og Nyborg	side 38
Fælleskursus 1969 - Herning, Holstebro og Struer	side 41

Læreanstalternes fælles byplankursus - alvor og leg

Fælleskursus - som det populært blev kaldt - var en seriøs og spændende institution, hvor mange eksperimenter blev prøvet. Det var samtidig en sprudlende leg med lykkelige indfald af de studerende. Det fascinerede mig hver gang, jeg var med - jeg var spændt på at møde de nye studerende, jeg var nervøs for, om det kunne lykkes - også denne gang - at få fælleskursus til at være denne særlige institution i uddannelsen, som man ville huske. For mig var kurserne en tilbagevendende inspirationskilde, og erindringerne om dem er stadig fulde af varme.

Fælleskursus starter
i 1955

Det hele startede i 1955 på initiativ af de studerende hos professor Peter Bredsdorff på byplanafdelingen på Kunstakademiet og hos professor P.H. Bendtsen på laboratoriet for vej- og jernbanebygning samt byplanlægning på Danmarks tekniske højskole. De studerende må have følt et behov for kontakt med studerende fra andre læreanstalter for derigennem at undersøge og løse byplanopgaver i et bredere perspektiv. De må have hørt og måske fornemmet, at byplanopgaver bør løses i et forum med flere forskellige ekspertgrupper. Jeg kan forestille mig, at bl.a. Peter Bredsdorffs team omkring Fingerplanen, der bestod af planlæggere med forskellig faglig baggrund, må have inspireret dem til at stille yderligere krav til byplanundervisningen. En undervisning, som i højere grad kunne afspejle det samfund, de studerende ville blive konfronteret med, når de efter endt uddannelse skulle fungere som byplanlæggere i "det virkelige liv". De to professorer var åbne og modtagelige for deres ønsker, og i maj 1955 drog man

til en lille stationsby, Græsted i Nordsjælland, for at undersøge og rekognoscere sammen.

Gruppearbejde

Gruppearbejde var på det tidspunkt ikke en normal arbejdsform på læreanstalterne, selvom man på Kunstakademiet - måske især på byplanafdelingen - havde benyttet denne arbejdsform til visse opgaver. Men gruppearbejde var jo netop essensen af den kursusform, hvor man ikke alene blev konfronteret med synspunkter fra andre af ens artsfæller, men også med synspunkter fra studerende med en helt anden undervisningsmæssig baggrund. Det har helt givet slået gnister, og diskussionerne har været mange og højrøstede. Man oplevede, at man ikke enøjlet kunne finde frem til en løsning. Man var nødt til at argumentere for sine synspunkter, og man var nødt til at finde en fællesnævner, når man skulle nå frem til et resultat. På den måde blev fælleskursus således også en pionerinstitution, som har påvirket undervisningsformen gennem årene på læreanstalterne, og som har været inspirationskilde ved tilrettelæggelsen af undervisningen på de nyere læreanstalter - Ålborg universitet og RUC m.fl.

Resultatorienterede opgaver

Byplanopgaver kræver flere fag involveret

Opgaverne har også allerede fra starten fået et indhold, som afspejlede byplanlægningens kompleksitet. Arkitekterne skulle ikke blot løse opgaver, der var af mere visuel karakter, om bybygning, og ingeniørerne skulle ikke blot løse opgaver af teknisk karakter om trafik og tekniske anlæg. Nej, de blev tvunget til at mikse disse opgaver, ligesom de blev tvunget til en konfrontation med det samfund, de besøgte og undersøgte. Hvordan levede befolkningen i byerne, hvordan boede

Statistik

de, hvad arbejdede de med, og hvordan benyttede de byerne. De måtte grave i statistik og tal for at forsøge at afdække bl.a. befolkningens alder og køn, og de måtte prøve at afdække den udvikling, der var foregået i byen. Det har vel ikke i sig selv været noget særligt, sådan havde man gjort i årevis bl.a. på universitetet hos økonomerne.

Ud på stedet

Men det specielle ved fælleskursus var, at de studerende kom ud til den bestemte by og måtte stå til regnskab for de tørre tal, de havde gravet frem. Konfrontationen med byens borgere, politikere og nøglepersoner var et væsentligt led i fælleskursus. Det gav mulighed for at give skelettet - statistikken - kød og blod og bragte dermed den menneskelige faktor med ind i vurderingen af det fysiske miljø.

En måned - én opgave

Dertil skal lægges samværet mellem de studerende i en hel måned med én opgave uden forstyrrende elementer med andre opgaver. Hvor udpræget det var i starten, ved jeg ikke, men efterhånden blev fælleskursus indbagt i studieprogrammerne på Kunstakademiet, Danmarks tekniske højskole og Landbohøjskolen. Det var en enestående chance til at lære andre studerende med en anden baggrund at kende. Det gav ikke kun bonus i selve arbejdet, men også i de mere selskabelige samvær, som bød på mange pudsige situationer. Det har givet inspiration, og mange gemte eller glemte muligheder blev trukket op af kramkisten hos den enkelte studerende.

Det hører med til Fælleskursus historie, at de fleste studerende og lærere - jeg selv iberegnet - ser tilbage på fælleskursus som en uhyre positiv og spændende oplevelse.

Vi er i den heldige situation, at der for næsten alle kurserne blev udarbejdet en statusrapport, så det er muligt at følge udviklingen af fælleskursus år for år fra 1955 til 1969. Fra 1970 skiftede fælleskursus karakter, og andre lærere overtog opgaven.

Lærestalernes fælles byplankursus i april/maj

Studerende		*	I	A	H	L	G	S	Ø	ialt	P
1955	Græsted		9	9	1					19	2
1956	Præstø		9	5	4					18	2
1957	Samsø		8	8	2	2	2	1		23	2
1958	Svinninge		8	10	1	3	2			24	2
1959	Ven		9	6	3	3	3	1		25	5
1960	Ringsted		9	7	4	2		4	1	27	6
1961	Kalundborg		10	9	6	4	3	3	5	40	5
1962	Rødby		11	5	5	5	2	1	1	30	2
1963	Vordingborg		11	11	5	4	3	2	5	41	5
1964	Frederikssund										
1965	Bornholm		11	9	6	7	4	7	7	51	10
1966	Esbjerg, Ribe, Varde		11	13	5	7	3	9	1	49	6
1967	Fr.havn, Skagen, Sæby		12	18	7	7	2	4	2	52	9
1968	Korsør, Nyborg		17	16	3	8	3		3	49	6
1969	Herning, Holstebro, Struer		10	17	8	10	5		3	53	11

* I ingeniørstuderende

A arkitekt -

H havearkitekt-

L landinspektør-

G geografistuderende

S sociologi -

Ø økonomi -

P heraf piger

Om de første fælleskurser

Holdene sammen-
sættes tværfagligt

Fælleskursus var fra starten et kursus i praktisk byplanlægning. Derfor var programmet tilrettelagt således, at der først var en periode med forundersøgelser både i København og ved recognosceringer i den udvalgte lokalitet. Holdene sammensattes tværfagligt, da det jo var et af formålene med kurset, at man skulle lære hinandens arbejdsmetoder at kende. Forundersøgelserne blev benyttet til en række planlægningsopgaver, hvor de studerende skulle benytte den indhentede viden, de havde indhøstet i forundersøgelserne, til at fremkomme med forslag til løsning af forskellige opgaver, dispositionsplaner, centerstruktur, landskabsplanlægning osv. Det var et vigtigt led i kurset, at de studerende lærte at udmønte deres viden i praktiske resultater, at forundersøgelserne var målrettede mod udformning af planer.

De første par år koncentrerede man sig om mindre byer, Græsted og Præstø.

Fælleskursus 1955 - Græsted

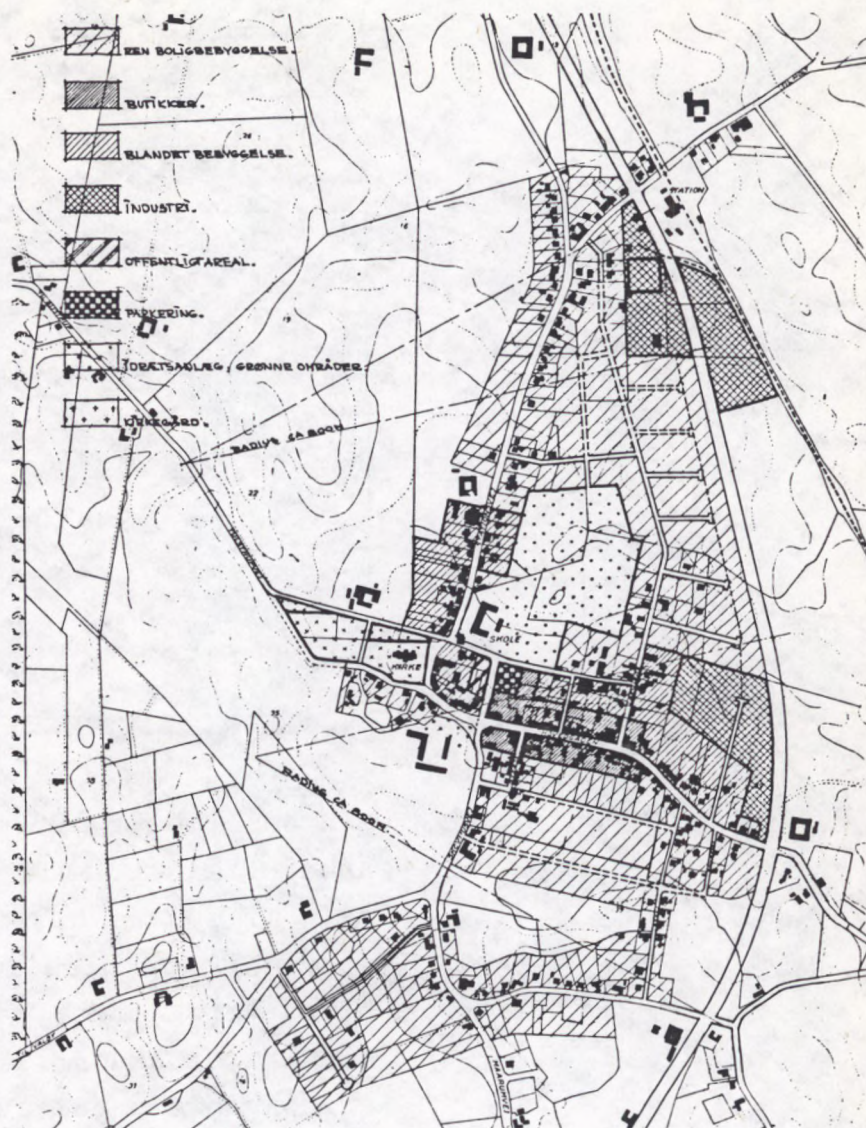
På Græsted-kurset deltog 9 ingeniørstuderende og 10 arkitektstuderende, som blev grupperet i 4 hold, der undersøgte befolkning og erhverv, byens udvikling og naturomgivelser, dagliglivet og byens trafik.

Opgaver:

1. Dispositionsplanskitser
2. Dispositionsplan
3. Bycenter

Efter forundersøgelserne, der blev bearbejdet og diskuteret, blev der foretaget en omgruppering af de studerende. De nye hold lavede alternative dispositionsplanskitser, som efter en samlet debat blev til en dispositionsplan og en plan for bycentret.

Græsted
dispositionsplan

Fælleskursus 1956 - Præstø

Præstø-kurset var tilrettelagt på samme måde som Græsted-kurset med 4 hold studerende, der indsamlede materiale til belysning af byens befolknings- og erhvervsforhold, deres bebyggelse og beplantning samt trafikale forhold.

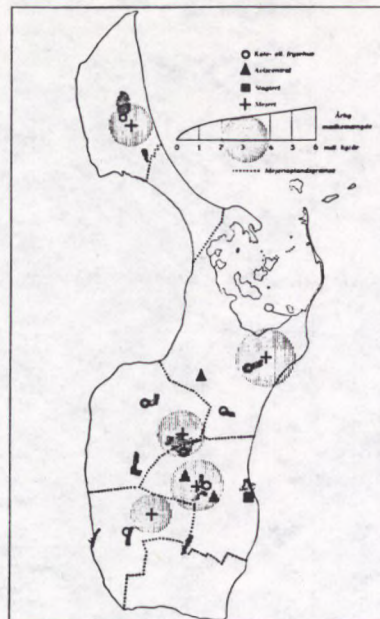
De studerende opholdt sig en uge i Præstø, hvor byens borgmester, byråd og embedsmænd deltog aktivt i kurset og betalte for de studerendes indkvartering. Som en særlig opgave udarbejdedes en plan for Præstø som "grøn" by og feriecenter.

Opgaver:

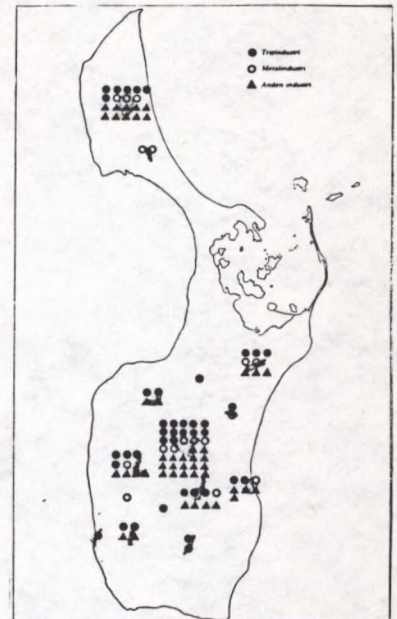
1. Præstø som handelsby
2. Præstø og turismen
3. Præstø som "grøn" by

Fælleskursus 1957 - Samsø

Andelsvirksomheder,
værksteder og
industri 1957

Andelsvirksomheder. For mejerierne er angivet de årligt behandlede mælkemængder

Værksteder og industri. Nordby har på grund af isolationen rel. mange servicevirksomheder, men uden stor beskæftigelse

Egnsplan for en ø

Men allerede i 1957 enedes man om at udvide arbejdsfeltet. Man siger som baggrund for valg af opgave bl.a. "Den særlige undersøgelsesteknik og planlægningsmetode, som er byplanfagets kerne, har i de senere år vist sig at være et uundværligt redskab til løsning af et voksende antal samfundsmæssige problemer". - "De senere års udvikling har medført, at der er skabt en type problemer, man ikke har kendt før". Her kommer egnsplanlægningen ind i billedet, og man valgte Samsø som årets studieobjekt. Det medførte samtidig, at andre studerende fra Landbohøjskolen (landinspektørstuderende) og universitet (geografer og sociologer) deltog i kurset.

Det var mit første møde med fælleskursus, i det jeg deltog som studerende. Jeg var efter afgang i gang med en egnsplanopgave på Bornholm, og Samsø-kurset var en stor chance for mig til at lære mere om øproblemer og deres løsninger. Den helt store oplevelse på kurset

Samsø, en idyl

Det isolerede
ø-samfund

var turen til Samsø. Vi sejlede fra Kalundborg til Kolby Kås og landede i strålende solskin, som holdt sig i de 5 dage, vi var på øen. Vi blev indkvarteret på Onsbjerg vandrerhjem, hvor et hyggeligt ægtepar tog sig af os med megen omsorg. Vi startede med en tur øen rundt, og selvfølgelig blev vi betaget af de fantastiske landskaber og de fine, helstøbte små bymiljøer. Jeg husker især de store bakkerne på Nordøens vestkyst, der overdækket af blå anemoner strakte sig ned til vandet, og Nordby, hvor hvert kig var en arkitektonisk oplevelse. Men alle byerne havde deres særpræg i beskedne dimensioner, fra præstegården i Besser til de små landbrugsstier omkring Pilemark. Samsø var en idyl, der tog pusten fra én. Men allerede samme aften mødtes vi med nogle samsinger, som fortalte om deres mange problemer ved at være et isoleret ø-samfund - for mange og gammeldags mejerier, dårlig elforsyning, som forskrækkede enhver erhvervsvirksomhed, der kunne tænkes at ville placere sig på øen, og ikke mindst de dårlige transportmuligheder til "fastlandet". Idyllen havde sine bagsider, og måske oplevedes øen bedst i små portioner, som det gjaldt for os, der oplevede den i en lille uge i solskin.

Samværet mellem de studerende indbyrdes og med lærerne var helt fint. Jeg husker Erik Mygind, vores havearkitektlærer, der stod meget tidligt op og gik på oplevelse i naturen, mens de sidste natteravne tørnede ind i seng og vores smådrillerier af "professor" Illeris, som allerede som studerende borede sig sig ned i problemerne og analyserede dem. Der blev arbejdet intenst og, som der står i rapporten, "Sandsynligvis er det lykkedes at

blotlægge de væsentligste af de problemer, som en regionplan måtte tage op til behandling."

"Det, der karakteriserer den anvendte kursusform, er for det første, at der er tale om et udpræget holdarbejde med deltagelse fra 6 forskellige studieretninger. Dernæst, at studieobjektet var et konkret problem, som for en stor del blev løst ved arbejde i marken, ved direkte kontakt med landskab, bebyggelse og befolkning.

Med holdarbejdet søgte man at anspore til selvstændigt initiativ og tænkning, og de studerende har senere fremhævet, at de følte at have fået en værdifuld træning i samarbejde indenfor større og mindre grupper. Oplevelsen af samarbejde med studerende af anden uddannelse, med andre vurderinger og synspunkter, følte af de studerende som en pludselig udvidelse af den faglige horisont. Stoffet blev belyst og anskuet fra mange sider, og tendenser til fagligt snæversyn havde ikke grobund."

Opgaver:

1. Jordbund, landskab og klima
2. Erhverv, befolkning og administration
3. Bebyggelsesforhold og tekniske anlæg

Nordby 1812

Nordby 1957

Nordby på Nordøen

Plan af Nordby by på to forskellige stadier af en byomdannelse

Fælleskursus 1958 - Svinninge

Næste år tog man så til Svinninge, en lille stationsby med sit opland i Vestsjælland. Kurset var opbygget på samme måde som de andre år med forundersøgelser og planforslag. Som de tidligere år var der i kurset indbagt en række forelæsninger af eksperter "udefra" - f.eks. "Stationsbyen som bytype" af Peter Bredsdorff, "Livet i den lille by" af forfatteren Tørk Haxthausen, "Odsherred og Lammefjorden" af Stefan Ott, "Landbrugets strukturændringer" af redaktør Anker Randsholt.

Sociologiundersøgelse

For første gang gennemførtes en sociologiundersøgelse, hvor 140 Svinningeborgere blev interviewet om livet i byen, indkøbsvaner, den stærkt trafikerede hovedvej gennem byen og om arbejdspladser, da Svinninge var præget af to store arbejdspladser, Nordvestsjællandss elektricitetsværk og Beauvais.

De studerende var privat indkvarteret i de 3 dage, man recognoscerede i Svinninge. De to aftener blev brugt til diskussioner med lokale nøglepersoner. Den sidste aften gav sognerådet en hyggelig middag for alle på kurset.

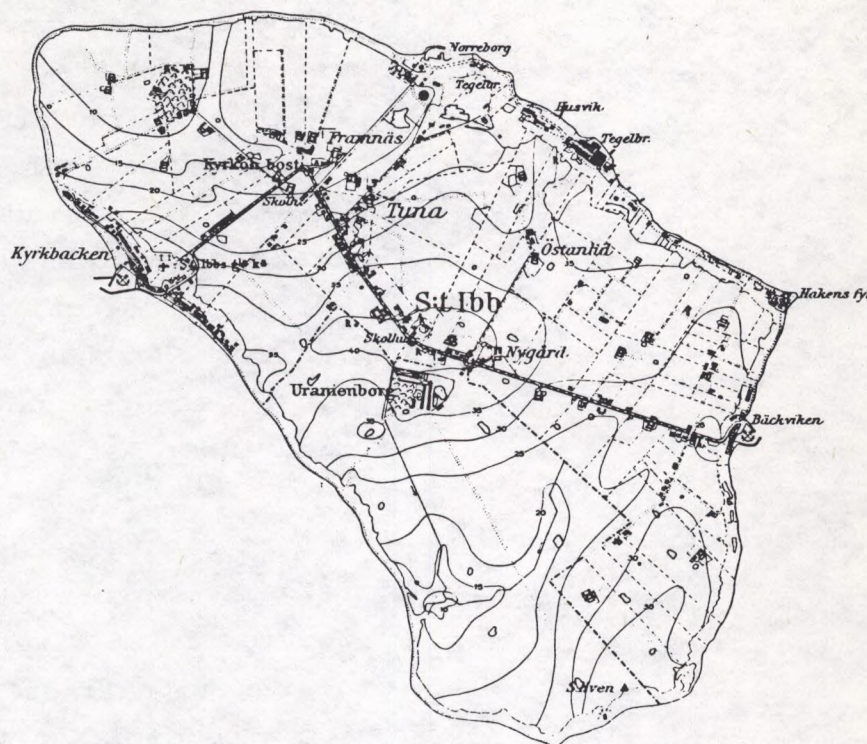
Om de pædagogiske resultater siges:

"Deltagerne havde været glade for at stifte bekendtskab med studerende fra andre fag og lære deres synspunkter og baggrund af kende. Et tegn herpå var, at deltagerne spontant og på tværs af studieretningerne omgrupperede sig under kursets sidste etape. Samarbejde mellem de forskellige fag syntes at være naturligt, og hermed var kursets vigtigste formål nået.

Opgaver:

1. Dispositionsplan
2. Regulering af Hovedgaden

Fælleskursus 1959 - Ven

Ven

Ven i
ørestaden

I 1959 blev fælleskursus igen henlagt til en ø, Ven, hvor øens beliggenhed i Øresundsregionen spillede en stor rolle. En sociologisk undersøgelse afspejlede øens manglende forbindelser til fastlandet, beskæftigelsesproblemer og manglende fritidsmuligheder for de unge. Vens fremtidsmuligheder blev belyst gennem 4 opgaver: 1. gennemrationaliseret landbrug, 2. folkehøjskole og større samlet sommerhusbebyggelse, 3. Ven som "naturø" og som et kuriosum ville vi nok sige i dag, 4. placering af et atomkraftværk på øen.

Opgaver:

1. Ven med landbrug
2. Ven som turist-område
3. Ven som naturø
4. Ven med atomkraftværk

I forelæsningsrækken fortalte professor Sune Lindstrøm fra Göteborg om "Ven i Øresundsbyen". Han gik ind for en øresundsby, en skandinavisk storstad, der utvivlsomt om en årække ville være en realitet. Sune Lundström placerede Ven som et attraktivt grønt område

i storstaden, eventuelt som del af et bælte rekreative arealer fra Sjælland til Skåne. Byen måtte ikke helt omslutte og "kvæle" sundet.

Fælleskursus 1960 - Ringsted

Købstaden lokker

Købstæderne lokker. Erfaringer fra de tidligere år viste, at det var muligt at tage en noget større bydannelse op til behandling. Man valgte Ringsted som en af de ældste, danske byer med 10.000 indbyggere. Den nære beliggenhed ved København betød hurtige og bekvemme rejseforhold, og mange af forundersøgelserne blev til ved recognosceringer på stedet.

Opgaver:

1. Motorvej nord eller syd om byen
2. Dispositionsplan med 60.000 indb.
3. Bymidten

Som afslutning på kurset blev arbejdsresultaterne udstillet og præsenteret ved et stort møde, som var arrangeret af byrådet og kursusledelsen med repræsentanter for byens erhvervsorganisationer, faglige sammenslutninger og repræsentanter fra nabokommunerne. Denne særlige afslutning var en overordentlig lærerig og stimulerende oplevelse for kurset, hvor de studerende fik lejlighed til selv at redegøre for det arbejde, der var udført og de resultater, man var kommet til.

Fælleskursus 1961 - Kalundborg

Ved Storebælt

De vellykkede resultater fra Ringsted kurset gjorde, at man igen turde binde an med en større købstad, Kalundborg med 10.000 indbyggere, og dens opland. Der var på grund af de store vanddybder i Storebælt netop blevet placeret et olieraffinaderi i byen. Sammen med Asnæsværket var der kommet et par meget store enheder til fjordbyen, som hidtil havde levet en stille tilværelse ved de idylliske bakker, der upåvirket af byudvikling omgav byen. Man havde kæmpet med arbejdsløshed og erhvervskrak i 20'erne. Byen, og især dens borgmester Hagemann-Petersen, var stolt af de nye aktiviteter, og bakkerne vest for byen blev hurtigt omdannet til "attraktive" villakvarterer. Byen var vågnet af sin Tornerose-søvn, og borgmesteren forestillede sig en blomstring af erhvervslivet, der ville placere sig ved siden af olieraffinaderiet som fluer på et stykke sukker.

Olieraffinaderiet

Det var en udfordring for fælleskursus, og da

På finansloven

kurset samtidig var blevet udvidet fra de normale 20-25 studerende til 40, gik man trøstigt i gang med opgaven. Hidtil havde fælleskursus været finansieret af læreanstalterne, og en enkelt gang havde man fået tipsmidler til hjælp, men nu var fælleskursus kommet på finansloven, og i 1961 fik man ca. 13.000 kr. Når det lykkedes, skyldtes det især Peter Bredsdorffs og P.H. Bendtsens ihærdige arbejde på at få fælleskursus anerkendt som en særlig planlægningsinstitution. Her hjalp selvfølgelig de rapporter, som var skrevet om kurserne. De påviste seriøsiteten i eksperimentet og den store ihærdighed, der på alle kurserne var lagt for dagen af både studerende og lærere. Ligesom de studerende dækkede mange uddannelser, var lærerstaben også tværfagligt sammensat af byplanlæggere, der normalt var ansat i offentlige planlægningskontorer eller i konsulentfirmaer. På Kalundborg-kurset bestod den faste lærerstab af 2 arkitekter, 3 ingeniører, 1 økonom og 1 havearkitekt. Der til var knyttet 4 seniorstuderende - 2 arkitektstuderende og 2 geografistuderende - som alle tidligere havde deltaget i fælleskursus.

Faggruppen på kurset

De 40 studerende dækkede nu alle uddannelser, man kunne forestille sig, kunne have udbytte af fælleskursus: ingeniører, arkitekter, havearkitekter, landinspektører, geografer, sociologer og økonomer. Det var også studerende fra disse fagområder, som siden søgte fælleskursus, selv om der et enkelt år deltog en jurist.

Det var et meget livligt kursus, og opholdet i Kalundborg krydredes af, at de studerende fik lov at bo i det gamle middelalderrådhus, der ligger ud til kirkepladsen. Den skråner

Kirken og det
middelalderlige
rådhus

ned mod fjorden fra kirken og er anlagt af C. Th. Sørensen med lave buksbomhække. Det gav anledning til et natligt hækkevæddeløb med deltagelse af både lærere og studerende. Det gav også anledning til, at byens aktive borgmester til sidst blev næsten stum. Den sidste aften i byen var der fremlæggelse af kursusresultaterne, og en livlig diskussion med byens borgere og ikke mindst dens borgmester. Til slut spurgte Hagemann-Petersen, om der nu var flere spørgsmål, og en studerende vovede sig frem "Om borgmesteren til sidst kunne fortælle, hvem der var ansvarlig for den dødssyge belysning af kirken om aftenen". Lang stilhed - så svarede borgmesteren "Det er jeg".

Sociologiundersøgelsen

Sociologiundersøgelsen var ret omfattende og besværlig for de studerende. Men den gav også et par gode historier at fortælle om aftenen, som:

- studenten, der ringer på - en højgravid mor med 4 børn under 5 år lukker op. Studenten: "Undskyld, må jeg stille Dem et par spørgsmål om, hvad De laver i Deres fritid". - BANG. Døren smækkes i for næsen af studenten, eller,
- studenten, der finder ham, han skal interviewe, i sengen på plejehjemmet, men tro mod systemet spørger den aldrende patient: "Spiller De golf"? eller,
- manden, der interviewes, mens konen er i køkkenet. Studenten spørger: "Hvor ofte tager De til København". Manden skuler mod køkkenet og hvisker: "Kan De holde kæft"?

Om de pædagogiske resultater siges bl.a.:

Kalundborg i en
større sammenhæng

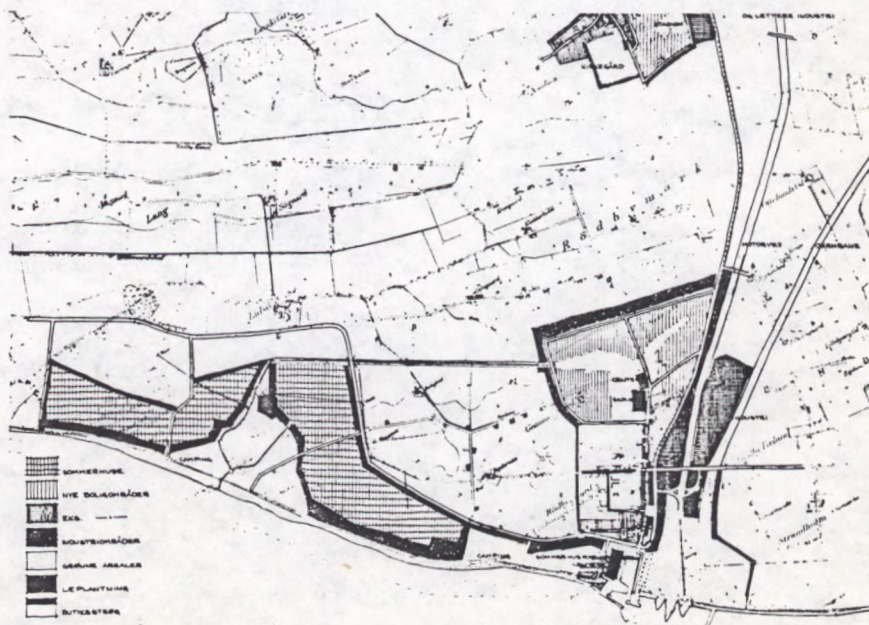
"Valget af opgaven syntes at have været rigtig. Der var sket så pas meget i Kalundborg, at man kunne arbejde realistisk selv med ret store opgaver, og det virkede forfriskende med landsplanskitsen efter de mere tørre forarbejder. Det var ikke som ved tidligere kurser nødvendigt at bruge fantasien til at forestille sig en kraftig udvikling - den øjnedes allerede i Kalundborg, og var måske en væsentlig årsag til, at kursus blev en succes samtidig med, at man kunne overkomme at arbejde med en by på 10.000 indbyggere."

Opgaver

1. Dispositionsplan med 60.000 indb.
2. Dispositionsplan med 30.000 indb.
3. Dispositionsplan med 15.000 indb.
4. Bymidten

"Aktiviteten var meget stor. Alle følte et medansvar for løsningen af opgaverne, og der blev ofte arbejdet til langt ud på aftenen. De studerende gik helt naturligt ind i samarbejdet på tværs af studieretningerne og deltog livligt i diskussionerne også indenfor arbejdsområder, de ikke tidligere havde beskæftiget sig med."

Fælleskursus 1962 - Rødby

Rødbyhavn
dispositionsplan

Fugleflugtslinien

Da man skulle vælge opgave til det 7. fælleskursus var successen med Kalundborg fra året før endnu i frisk erindring. Kunne der findes en tilsvarende by, der i de nærmeste år stod overfor et lignende spring i forhold til sin hidtidige udvikling?

Fugleflugtsliniens virkeliggørelse med sine store trafik anlæg: motorvej, bane og færgeleje bragte Rødby ind i emnerækken. En nærmere overvejelse syntes at vise, at Rødby kommune med sine 2 bydannelser beliggende i et område, der var i befolkningsmæssig tilbagegang ville give gode muligheder for at stille opgaver, hvor et samarbejde mellem elever fra de forskellige studieretninger kunne prøves.

Opgaver:

1. Egnssplan for Lolland-Falster
2. Dispositionsplan
3. Sommerhusområde
4. Rødbyhavn bymidte

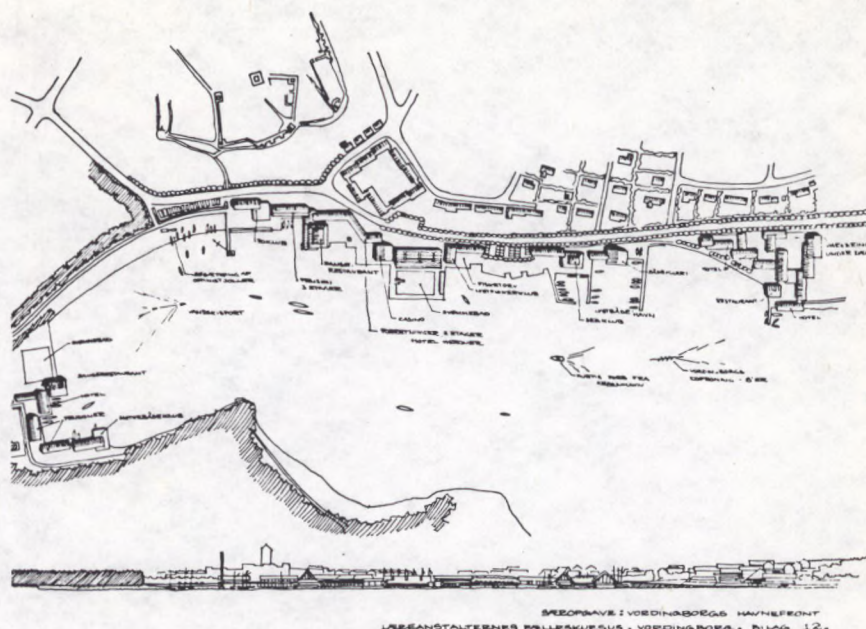
Men forslagene til en ø-plan for Lolland-Falster gav ikke håb om en særlig vækst. I alle forslagene forudsatte man, at befolkningen i landdistrikterne fortsat ville være i tilbagegang. Byerne spåedes en jævn vækst. Nykøbing F. udpegedes som landsdelens hovedcenter. Rødby tildeltes kun en mindre del af den samlede tilvækst.

Fælleskursus 1963 - Vordingborg

Ny Storstrømsbro

Interessen samlede sig påny om en middelstor købstad på Sjælland. Man valgte Vordingborg.

Vordingborg var med sine ca. 12.000 indbyggere af en passende størrelse. Byen havde haft en særdeles beskeden udvikling. Fugleflugtsliniens gennemførelse med anlæg af motorvej og ny Storstrømsbro vakte forhåbninger om udvikling.

Plan for Nordhavnen

Opgaver:

1. Bio øst eller vest om byen
2. Dispositionsplan
3. Bymidte
4. Feriecenter
5. Nordhavnen som rekreativt center

Valget af opgaven syntes rigtig. Problemerne omkring fjerntrafikforbindelserne, erhvervsudviklingen, godsernes og militærets placering i byudviklingsovervejelserne gav anledning til mange og for arbejdet med opgaverne inspirerende diskussioner.

En af specialopgaverne var en plan for Vordingborg nordhavn som et rekreativt center for de forhåbentlig mange turister.

Fælleskursus 1964 -

Frederikssund og Hornsherred

I 1964 foregik fælleskursus i Frederikssund og i Hornsherred. Det fulgte i store træk de programmer, som var brugt på tidligere kurser, men jeg har intet materiale fra kurset.

Fælleskursus 1965 - Bornholm

Bornholm
Østersøens perle

Jeg hopper frem til 1965, hvor jeg igen ledede fælleskursus, denne gang på Bornholm, Østersøens perle, også for fælleskursus.

Jeg havde et forhåndskendskab til øen, da jeg i slutningen af 50'erne arbejdede med en egnsplan for Bornholm som studieopgave på Akademiet.

Det var et dejligt kursus med et veloplagt hold af studerende. Det var også et velafbalanceret hold studiemæssigt, med 11 ingeniører, 15 arkitekter og havearkitekter, 7 landinspektører og hele 18 studerende fra universitetet (geografer, sociologer og økonomer).

Egnsplan for Bornholm

Vi var 2 gange på Bornholm, 3 dage under forundersøgelserne og 3 dage under specialeopgaverne, efter at man havde løst en opgave om en egnsplan for Bornholm og en dispositionsplan for Rønne. Man koncentrerede sig især om Rønne, Svaneke og Allinge-Sandvig. Dog rekonoscerede landskabsholdet især på sydkysten. Der blev gennemført en erhvervsundersøgelse og en sociologiundersøgelse.

- Artikler i
Bornholms Tidende:
2. Rønne
 2. Svaneke
 3. Allinge-Sandvig
 4. Erhvervsundersøgelsen
 5. Sociologiundersøgelsen
 5. Trafik på og til øen

Der blev afholdt 2 aftenmøder med de lokale nøglepersoner. Det første møde indledtes af amtmand Elkær-Hansen, som var meget optaget af udviklingsmulighederne på Bornholm, og som derfor var formand for et særligt erhvervsudviklingsråd. Ved det andet møde præsenterede holdene alle deres forundersøgelser og egnsplaner. Interessen fra de lokale var meget stor og blev fulgt op af Bornholms Tidende, som offentliggjorde en række artikler skrevet af de studerende om deres undersøgelser. Der var både ris og ros over forholdene i Rønne. Dommen var barsk over byens centrale plads, St. Torv, som de studerende karakteriserede som ugæstfrit, mens boligkvarteret omkring kirken karakteriseredes som et af de mest attraktive miljøer i Rønne. Artiklen "Et smukt bymiljø er ikke nok i Svaneke" afdækkede de konflikter, der fandtes i denne smukke by med manglende kontakt mellem borgerne og om "de indenøs" meget lille forståelse for "de udenøs", som havde slået sig ned i Svaneke. Og så Allinge-Sandvig fik sine knubs i de studerendes artikel. Erhvervsundersøgelsen påviste de store vanskeligheder med at trække virksomheder til Bornholm, mens sociologiundersøgelsen konkluderede, at der i Rønne var et stort behov for børnehaver. Endelig blev den trafikale situation både på øen og til

resten af landet skildret i en artikel. Disse artikler afspejlede det store engagement,

alle de studerende havde på dette fælleskursus, hvor ingen studiegren dominerede over de andre, og hvor der var brug for alle studieretninger til at opsamle og bearbejde det enorme materiale, der var indsamlet under forundersøgelserne, ikke blot i tegninger, men også i tekst.

Om erfaringer fra kursus nævnes:

Et isoleret ø-samfund

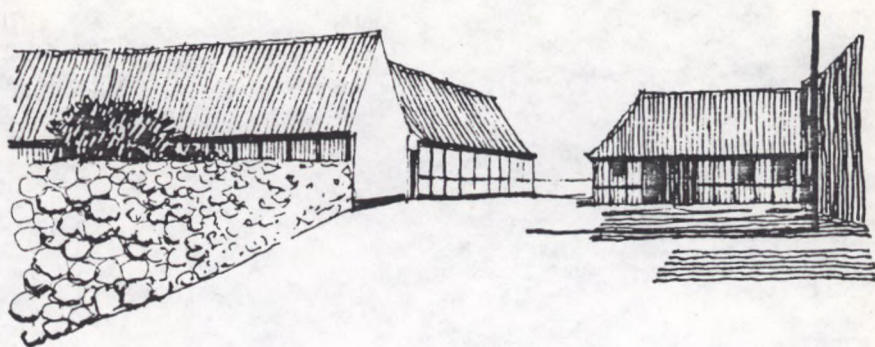
"Det, at området var overskueligt og uden ydre påvirkninger, var i høj grad en fordel, især under forundersøgelserne, som også var af meget fin kvalitet og mere homogene, end de plejer at være. Men det stagnerende samfund virkede mindre inspirerende under planlægningsopgaverne, hvor det på den ene side var svært på så kort tid at lave en tilfredsstillende plan for øen, som har en beskeden udvikling, og på den anden side var ret urealistisk at planlægge for en særlig kraftig udvikling. Som erfaring fra kursus kan man konstatere, at det virker mest inspirerende på de studerende, hvis opgaverne er realistiske, men samtidig må der i området gerne være særlige omstændigheder, der kan sætte fantasien i gang - det manglede nok til en vis grad på Bornholm.

Opgaver:

1. Rønnes gamle bydel og bymidte
2. Rønnes yderområder
3. Fredningsplan for Bornholm
4. Sommerhuse ved sydkysten
5. Bevaringsplan for Svaneke
6. Turistcenter i Allinge-Sandvig

Jeg har altid hævdet - og vil fortsat hævde det - at fælleskursus var de studerendes kursus. Det var dem, og dem alene, som kunne skabe succes på kurset. Lærerne var nok en slags katalysatorer, men det var de studerende, der "ejede" kurset, og det var jo også i den ånd, fælleskursus blev skabt: på opfordring fra de studerende.

Svaneke

Fælleskursus 1966 -

Esbjerg, Ribe og Varde

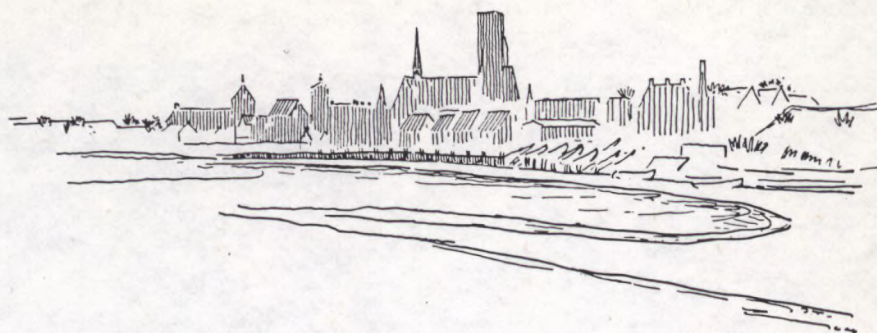
En hel egn omkring
Esbjerg, Ribe og Varde

I 1966 valgte man Esbjerg med de nærmeste byer, der er handelsmæssigt knyttet til Esbjerg, nemlig købstæderne Ribe og Varde og stationsbyen Bramminge. Det var en stor mundfuld, Esbjerg alene havde 55.000 indbyggere, Ribe 8.000 og Varde 11.000.

Disse forhold fik en væsentlig betydning ved opgaveformuleringen. Den meget store by var det ikke muligt at studere i alle dens enkeltheder, hvorfor man koncentrerede sig om de byudviklingsmæssige muligheder og om center og havn samt byens forhold til hele egnen.

Landskabs-
undersøgelsen

Derudover studerede man den mindre stationsby Bramminge og det arkitektonisk og historisk spændende bymiljø i Ribe, mens man ikke specielt undersøgte Varde. Landskabsopgaverne koncentreredes om Fanø, landskabet ved Kongeåen og området nord for Blåvandshuk. De befolknings- og erhvervsmæssige undersøgelser omfattede hele egnen.

Jesper Termansen:
Ribe

Universitet i Ribe?

En særlig inspiration til opgaven var undervisningsministeriets planlægningsråds forslag til et universitetscenter ved Ribe eller Esbjerg.

Denne gang deltog ca. 50 studerende, ligesom på Bornholm. Det var ikke afskrækkende. Der var også en god og forholdsvis stor lærerstab knyttet til kurset med 3 arkitekter, 2 landskabsplanlæggere, 1 landinspektør, 1 ingeniør og 1 økonom. Til gengæld var der ikke så god en fordeling mellem de enkelte faggrupper. Der var kun 1 økonomistuderende, og det var alt for lidt, mens der var 9 sociologistuderende, som var helt grønne - førsteårsstuderende. Det skal understreges, at fælleskursus fra 1965 fik et langt større beløb på finansloven end tidligere. I 1965 var der 57.000 kr. til kurset, i 1966 69.000, og det blev fastholdt de næste år.

En hel uge i Ribe

Man opholdt sig kun i området én gang - under forundersøgelserne - til gengæld var man der i 5 dage på stedet. De studerende boede på vandrerhjemmet i Ribe. Der hvor man skulle tro, alle kunne trives i en idyllisk købstadsperle. Men faktisk virkede Esbjerg med sine mange aktiviteter meget mere inspirerende på de studerende. Så både under forun-

dersøgelsesarbejdet og i fritiden om aftenen virkede Esbjerg dragende.

Den lille købstad
med den store drøm

Alligevel var Ribe også påvirket af de 50 studerendes tilstedeværelse. Om aftenen samledes de i et af Danmarks ældste værtshuse, Weis' Skænkestue overfor kirken, og i de sene aften- og nattetimer genlød de ellers så stille gader i Ribe af glade råb, sang og latter. Byen var vågnet op og oplevede, at ungdommen indtog den. Så meget, at borgmesteren på et lokalt møde i byens gamle rådhus med et skævt smil udtrykte en vis bekymring for at få et universitetscenter med 500 studerende til byen - "Når 50 studerende kan skabe så meget liv, så er jeg bange for, at et universitetscenter vil vælte os Ripensere helt omkuld". Det havde ellers været byens drøm at blive universitetsby, men han havde nok ret - det ville være en stor gøgeunge at skulle opflaske i den ellers meget stille by.

Området var for stort og uoverskueligt. Under forundersøgelserne var det nødvendigt at koncentrere rekognosceringerne i Esbjerg by til begrænsede områder. For de andre forundersøgelsers vedkommende var det vanskeligt at få et samlet billede. På den korte tid kunne man kun få en fornemmelse af, hvor problemerne lå.

Den inspiration, der skulle ligge i til slut at få sammenfattet alle forundersøgelserne til et samlet billede af egnen og dens byer kom derfor til en vis grad til at mangle.

Egnsplanopgave

Egnsplanopgaven var præget af megen fantasi, men byggede mindre på forundersøgelsesresultaterne end ønskeligt, for at de studerende

Ribe byudvikling

kunne få en fornemmelse af sammenhængen mellem analyse og planlægning.

Områdets karakter med den store by og den stærke vækst gav stor frihed i opgavernes formulering og mulighed for undervejs at improvisere, ligesom der var gode muligheder for at stille en lang række relevante specialopgaver.

Det lykkedes - i modsætning til hvad tilfældet havde været under andre fælleskurser - at få bearbejdet den udvalgte egnsplan på en sådan måde, at den dannede grundlag for alle specialopgaverne, hvorved sammenhængen mellem den overordnede planlægning og den mere detaljerede planlægning kunne demonstreres.

Udover undersøgelser af byerne var der - som på Bornholm - formuleret særlige landskabsopgaver, især på Fanø og i Marsken omkring Kon-

Opgaver:

1. Byudviklingsplan
for Esbjerg
2. Esbjerg bymidte
3. Dispositionsplan
for Bramminge
4. Dispositionsplan
for Ribe
5. Universitet i Ribe
6. Dispositionsplan
for Fanø
7. Dispositionsplan
for Blåvandshuk

geåen. Statens konsulent i naturfredningssager, Sten Bjerke, var en rigtig renaissancefigur, der piskede og inspirerede de studerende både ude i marken og om aftenen over en kop øl. Han havde hevet naturfredningen ud af sit guldaldermiljø og med store armbevægelser inddelt Danmark i store naturområder med interesseområder for dyre- og planteliv. Med den brede pensel malede han naturen i store sammenhænge, og de studerende kom hjem med røde kinder efter at have vadet gennem hele Fanø - fulde af begejstring. Selve kurset for Bramminge fungerede godt med stor aktivitet fra alle de studerende, hvilket efterhånden var et kendetegn for alle fælleskurserne.

Erfaringen fra dette års kursus var, at det virkede inspirerende at beskæftige sig med et område i udvikling - især under planlægningsperioden - men at området og dets byer var for store til, at man i løbet af en måned kunne få et samlet billede af helheden.

Fælleskursus 1967 -

Frederikshavn, Skagen og Sæby

Vendsyssel

I 1967 tog man nordenfjords til Vendsyssel, hvor man boede i Frederikshavn og også undersøgte og planlagde for Skagen og Sæby.

Skagensmalerne

For at få Vendsyssel og dets maleriske traditioner ind på huden startede fælleskursus på Hirschsprungs Samling, hvor museumsdirektør Brünnicke entusiastisk fortalte om Skagensmalerne. Efter vendelboen, redaktør Knud Bidstrups varme introduktion til egnen var forventningerne spændt til bristepunktet, da

P.S. Krøyer:
Ved Skagen

P.S. Krøyer: Kunstneren med sin hustru, Marie på Skagen Sønderstrand. - Der Künstler mit seiner Frau Marie am Süstrand von Skagen. - The artist with his wife, Marie, on the sands at Skagen. 1899. 132 x 185. Den Hirschsprungske Samling, København.

51

de 50 studerende og 9 lærere mødes ved Alborgbåden. Humøret var højt, og en arkitektstuderende, der bare skulle ned og sige farvel, kunne ikke løsrive sig. Så vi var pludselig én mere og så oven i købet én i sutsko. Fælleskursus købte et par røjsere til ham, og sådan blev han byplanlægger. Busturen til Frederikshavn var formidabel med Sten Bjerke og den lokale landinspektør Ernst Boe som guide - landskabet vältede ind over os i strålende sol.

"De studerende boede på vandrerhjem, og lærerne boede på Hoffmans hotel i Frederikshavn. Aftenlivet i byen blev en skuffelse, for intet værtshus ville lade de sweaterklædte studerende komme ind - der var slipsepligt. Jeg måtte næste dag tage en runde til værtshusene og forklare, at vi var en flok studenter der var her en uge på besigtigelse og derfor ikke havde det fine tøj med.

Hoffmanns hotel

En sen aften endte en flok lærere og studerende på Hoffmanns hotel, hvor de "åbnede" baren. Næste morgen meddelte værten mig, at vi var uønskede på hotellet. Mine forsøg på at formilde ham - der var faktisk ikke taget noget - mislykkedes, og Carlo Dræger og jeg skyndte os at køre til Skagen, hvor vi indlogerede os på Brøndums hotel med udsigt over havet - det var jo en fin løsning, men noget sad alligevel i holdet, og da vi rejste hjem, sendte de et postkort til Hoffmanns hotel og oplyste, at vore byplanstudier havde resulteret i, at der skulle gå en motorvej gennem baren i Hoffmanns hotel. Hotelværten havde ikke megen sans for vores humor, og historien endte i Ekstrabladet. Jeg var lidt beklemt, da jeg skulle ud til professor Bendtsen på Danmarks tekniske Højskole (han var min foresatte og ansvarlig for økonomien på fælleskursus). Jeg aflagde regnskab og beretning, og han så på mig med sit milde blik og smilede. "De har da haft det livligt i Frederikshavn" - mere kom der ikke ud af den historie."

Opgaver:

1. Fiskerierhvervets fremtid
2. Fredningsplan
3. Sommerhusområde
4. Dispositionsplan for Sæby
5. Vejplan for Sæby
6. Dispositionsplan for Skagen
7. Boligområde ved Skagen
8. Frederikshavns bymidte
9. Fritidscenter ved Frederikshavn
10. Institutionsplan

Sammenfattende kan man sige, at opgaverne var velbelyste i betragtning af den korte tid, der er til rådighed til de enkelte opgaver, at rekognosceringstiden var meget aktiv, og at de studerende indsamlede et omfattende materiale. Særlig skal fremhæves, at landskabsrekognosceringerne bliver bedre år for år, mens man kan tvivle på den store erhvervsundersøgelse, der er ret tidskrævende, og som der er dårlig tid til at bearbejde bagefter. Sociologiuundersøgelsen, som omhandlede fritidsaktiviteter, indgik i de senere opgaveformuleringer på en bedre måde end tidligere.

Det virkede måske nok noget spredende på sam-

arbejdet på kurset, at opgaven omhandlede tre byer. Perioden med løsningen af egnspanopgaven var langt den mest aktive under kurset.

Det var nok en svaghed ved kurset, at man kun kom én gang til området under forundersøgelserne, og at man ikke efter løsningen af egnspanopgaven vendte tilbage både for at diskutere resultatet med de lokale og for at søge yderligere inspiration til løsning af specialopgaverne.

Vurdering af fælleskursus

Spørgeskema om
fælleskursus

Efter afslutning af fælleskursus blev der udarbejdet et spørgeskema til de studerende, hvorefter de skulle give udtryk for kritik og ønsker i forbindelse med det fælleskursus, de deltog i.

På grundlag af de indsamlede besvarelser er udarbejdet en særlig rapport af en sociologistuderende, der ligeledes deltog i kurset.

Undersøgelsen afdækkede de studerendes vurdering af hinanden, dvs. de andre studieretninger, lærernes kvaliteter eller mangel på samme og holdningen til kurset.

De studerende

Jeg citerer fra vurderingerne om de studerende:

"Arkitekter" vurderes relativt som i høj grad anvendbare, dog avancerede og svære at forstå men lidet flittige og ikke særlig teoretisk velfunderede.

Ingeniører vurderes relativt som i høj grad flittige, teoretisk velfunderede og temmelig praktisk anvendbare, men ikke særlig avance-

rede eller svære at forstå.

Landinspektører vurderes relativt set heller ikke som særligt svære at forstå eller avancerede.

Havearkitekter findes relativt set at være avancerede og ikke særligt vanskelige at forstå, men til gengæld mindre teoretisk velfunderede og mindre flittige.

Sociologer vurderes relativt som i høj grad avancerede og ret så teoretisk velfunderede, men til gengæld ikke særlig praktisk anvendbare og temmelig svære at forstå."

Lærerne

Om lærerne:

"Medens det skortede lidt på lærernes teoretiske fundament og ikke mindst deres tværvidenskabelige udsyn, synes undersøgelsen ubetvivleligt at vidne om deres praktiske anvendbarhed.

Arkitekterne var mere tilbøjelige til at vurdere lærerne som teoretisk velfunderede end gennemsnittet, medens ingeniørerne og landinspektørerne fandt dem mere avancerede end gennemsnittet. Endelig vil man se, hvorledes de få sociologer - omvendt - fandt dem mindre teoretisk velfunderede end gennemsnittet."

Kurset

Om kurset

"Alle synes enige om at have fået et relativt stort udbytte i form af praktisk viden om byplanlægning (kun sociologer synes her at være blevet forbigået). Medens det teoretiske udbytte synes at variere fra studiegruppe til studiegruppe: gående fra arkitekter, der mener at have øget deres teoretiske viden om byplanlægning en hel del, over havearkitekter

til landinspektører, som også her spreder sig over hele skalaen, til ingeniører og sociologer. - De sidstnævnte fik så godt som intet ud af kurset på dette punkt."

Ros og ris fra enkelte studerende:

"Ved samtaler med de studerende fandt jeg, at der efterlystes et mere konkret eller kontant indhold i kurset og mere præcise opgaver. Opgaveløsningerne viser efter min mening også, at der køres for meget på intuition og for lidt på konkret viden (det er ikke en kritik af den fantasi, der udfoldes. Den er udmærket). Jeg kunne tænke mig en ændring i retning af:

- 1) Mere konkret viden med skriftligt materiale og ved forelæsninger i begyndelsen af kursus (trække mere på LPU's materiale).
- 2) Mere systematisk indsamling i starten af grundlæggende facts om objektet: demografi, erhvervsforhold, trafikale forhold o.s.v. (inden man ankommer til åstedet!).
- 3) Bedre forberedelse af opgaverne fra lærernes side - man må i højere grad være klar over, at det gælder om at give spørgsmål i de "ømme punkter" (f.ex. fiskerierhvervet i Skagen!)." Og:

"Ideen med fælleskursus er prima og bør derfor ikke droppes. Men netop fordi et af hovedformålene er, at vi skal lære hinanden at kende hvad specialer, kunnen og talenter angår, er det lidt nedtrykkende, at især en relativ stor del af de arkitektstuderende og af de havearkitektstuderende møder med en temmelig negativ forudindtaget og urokkelig

holdning overfor studerende fra andre studieretninger." Og:

"I alle aspekter positivt. - Bør udvides. - ikke akkurat eet kursus. - For at kurset kan blive ved at være tiltrækkende, frugtbart, vidtspændende, interessant og betydningsfuldt, må det være overskueligt - dvs. evt. < 50 (måske 45). Den personlige kontakt med fremmede studieretninger og studenter - og lærere er uvurderlig. - Kurset er så positivt, at der bør åbnes mulighed for alle, der har lyst, til at deltage - men husk overskueligheden - altså: flere paralleltløbende kurser."

Der er ikke tvivl om, at de studerende havde været glade for kurset. Men hvis man nærlæser rapporten, afdækker den også nogle vanskeligheder, som ikke altid er synlige, når 50 studerende i en måned vælter rundt mellem hinanden. Der er nogle, som ikke kommer helt med, og som ikke føler, de har fået et udbytte ved samarbejdet. Da halvdelen af kurset var arkitekter, har de givet domineret meget. De studerende fra universitetet har bl.a. forventet et bedre teoretisk fundament på kurset. At det ikke var tilfældet, var jo ikke mærkeligt, da der altid havde været lagt særlig vægt på praktisk byplanlægning med lærere med praktisk erfaring.

Alligevel var der nok tegn på, at hvis fælleskursus skulle være alvor og ikke blot leg, måtte man vurdere, om det fortsat skulle følge de samme mål, som blev fastlagt i 1955. Meget var sket på læreanstalterne, og byplanundervisningen var udbygget væsentligt, så kravene skærpedes. Det kom frem senere i

1969, men denne rapport var et forvarsel om ændrede tider.

Jeg kom selv med et mindre suk i den sammenfattende rapport:

"Kurset, der i år var tilrettelagt nogenlunde som de seneste års fælleskurser, forløb tilfredsstillende, men for at få yderligere inspiration til denne form for uddannelse, der som sit væsentlige mål må være at få de studerende til at samarbejde, vil det være ønskeligt fortsat at prøve nye principper for undervisningen."

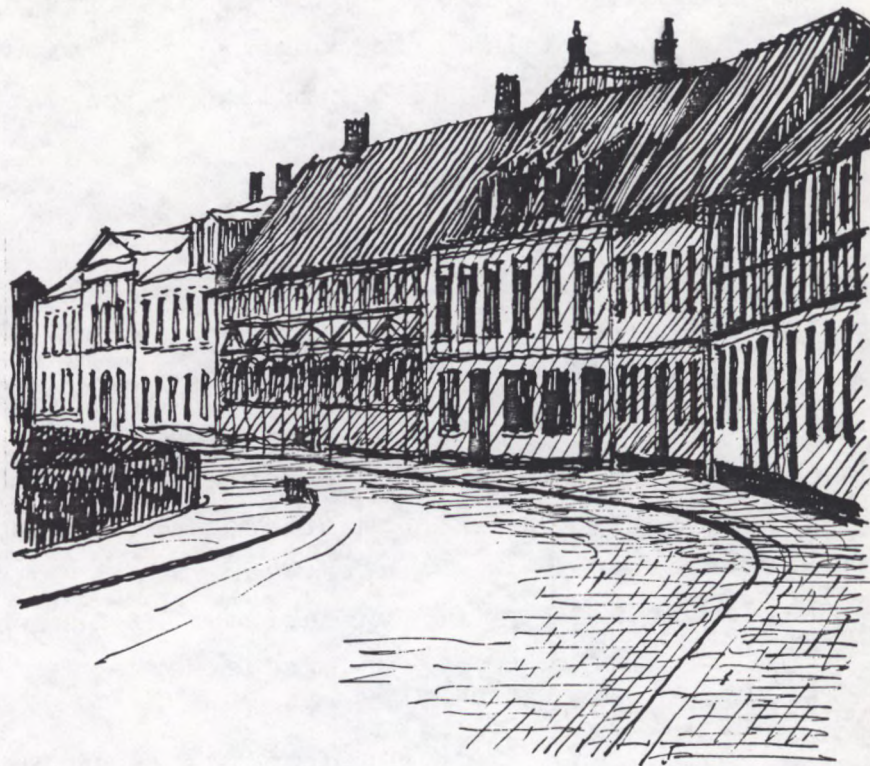
Fælleskursus 1968 -

Korsør og Nyborg

Storebæltsbro

På trods heraf gennemførtes fælleskursus i 1968 efter de hidtidige principper, og det blev faktisk en succes. Man valgte Korsør og Nyborg, og de 50 studerende blev delt, så de under hele kursus enten arbejdede med Korsør eller Nyborg. Det var en spændende opgave bl.a. på baggrund af diskussionen om en Storebæltsbro. Mange ting blev afdækket bl.a. på mødet med de lokale i Korsør, hvor man opfattede de ret store skel i befolkningen beroende på, om de var DSB ansat eller knyttet til industrien. Et hold kunne stolt berette, at de havde fundet ud af, at jernbanens indføring til byen i sin tid blev fastlagt ved et møde mellem DSB og familien Kähler, der var den store jordbesidder, især i det nordlige Korsør - og ikke ved en byplananalyse.

Vi var to gange i Korsør-Nyborg. Sidste gang

til møde med de lokale nøglepersoner om vores planer. Jeg havde fundet ud af, at den billigste form for transport var at leje en danselvogn hos DSB. Vi drog så afsted fra Hovedbanen ud i det sjællandske landskab med danselvogn og hvilevogn. I prisen var inkludert en bartender, som forsynede os og sørgede for musik. Vognene ventede på os i Korsør, og efter mødet om aftenen kunne vi så bare stige på og forlyste os gennem de sene nattetimer, hvor vi blev trukket af et godstog. Vi ankom om morgenen til København, og efter et ordentligt morgenfoder tog vi på Akademiet og lyttede til Sv. I. Anderssons foredrag om "Byen i landskabet". Han er en inspirerende foredragsholder, men alligevel slumrede nogle hen - det tilgav han os.

Opgaver:

1. Historisk udvikling af Korsør og Nyborg
2. Broens indflydelse på byerne
3. Dispositionsplan for Korsør
4. Dispositionsplan for Nyborg
5. Noret ved Korsør som rekreativt område
6. Overordnede veje i landskabet
7. Byfornyelse af havneporten i Korsør og Nyborg
8. Korsør bymidte

"Som opgave var Korsør og Nyborg velvalgte, overskuelige i størrelsen, men problemfyldt - både af historiske årsager og fordi byerne præges kraftigt af overfartstrafikken. Det gav mulighed for varierede og spændende opgaver."

"Aktiviteten var i hele kursusperioden meget stor, og i alle 3 faser af kurset deltog de studerende med megen interesse i både diskussioner og skitsetegninger.

De studerende fik indsamlet og bearbejdet et omfattende materiale under forundersøgelserne bl.a. kan nævnes de historiske redegørelser, vurderingen af Storebæltsbro og boligkvarterundersøgelserne."

På grundlag af erfaringen fra forrige år undlod man gennemførelse af en egentlig erhvervsundersøgelse med spørgeskema, men nøjedes med ved samtaler med de større virksomheder at danne sig et billede af erhvervslivet. Dette syntes at være en bedre metode, da bearbejdelsen af erhvervsundersøgelserne har vist sig meget tidskrævende.

Besøg af Kulturministeren

Fælleskursus foregik - når vi var i København - på Kunstakademiet. I år havde vi fået lokaler i den gamle Hirschsprungs fabrik, som Kunstakademiet lige netop havde overtaget. Der lugtede af cigarer, og lokalerne var primitive og ikke istandsatte, men der var rigelig plads til gruppearbejder og samlede diskussioner. Som sagt var kurset meget aktivt og ofte var der lys også om aftenen, når man ikke kunne slippe arbejdet. Der var ellers meget stille på Kunstakademiet de dage. De studerende havde forladt den almindelige un-

dervisning, som de revolterede imod. Tilbage på Akademiet var kun lærere og rektor. En dag kom kulturminister K. Helweg Petersen - far'en - på besøg på Akademiet. Rektor Tobias Faber viste ministeren rundt, men der var meget stille, indtil de pludselig sent på eftermiddagen lukkede døren op til Hirschsprungs lokaler og blev konfronteret med 50 studerende, som sydede af diskussioner og tegnede på livet løs. Glad var jeg - jeg følte, at de i et nu oplevede fælleskursus som den positive institution, den var.

Bent Anker Nielsen
arkitektstuderende
på kurset

Fælleskursus 1969 -

Herning, Holstebro og Struer

I 1968-69 var der gang i diskussionerne om uddannelserne på de enkelte læreanstalter. De studerende accepterede ikke mere "professorvældet", som de kaldte det. Man ønskede indflydelse på undervisningen. Jeg skal ikke her komme ind på de mange og lange diskussioner, der blev ført, men det smittede selvfølgelig også af på fælleskursus.

Engelsk
byplanuddannelse

Jeg var i vinteren 1969 på besøg i England

for at studere deres byplanuddannelser. For at blive "Chartered Town Planner" - byplanlægger - og medlem af "Town Planning Institute" kunne man vælge 2 muligheder - groft sagt. Enten kunne man uddanne sig til "pure planner" ved et 4 årigt studium, som omfattede alle emner indenfor byplanlægningen. Det gav en all round viden, men naturligt kunne undervisningen indenfor alle byplanlægningens områder ikke blive særlig dybtgående. Den anden mulighed var, at den studerende efter en grunduddannelse som specialist (3 år bachelor degree) kunne få en master degree med 2 års sammenfattende byplanstudium. Som jeg opfattede mulighederne, mente jeg, at vi herhjemme burde satse på den sidste form for uddannelse, hvor man har sit speciale, men udbygger det med en fælles undervisning, hvor man lærer at samarbejde. Altså et slags udbygget fælleskursus.

Også FAB startede i marts 1969 en debat om planlægningsuddannelsen og planlæggernes placering i faglige sammenslutninger.

Bodil Koch

Alligevel gennemførtes fælleskursus i Herning, Holstebro og Struer efter nogenlunde samme program som de andre år. Der var 53 studerende, som uforberedt mødtes første gang den 9. april på Kunstakademiet i auditorium V, som indtil samme morgen havde været besat af arkitektstuderende. Auditoriet var overmalet på væggene med forskellige sentenser - grafitti - gerne af politisk art, også Mao var citeret. Bodil Koch, som var valgt for socialdemokratiet i Herningkredsen, var første forelæser. Hun lod sig nu ikke imponere og startede sit foredrag med Mao-citater:

Rød, orange, gul,
grøn, blå, indigo, violet -
hvem er det, der danser i himmelen
og hvirvler dette farvebåndel?
Efter regnen
er solen vendt tilbage for at gå ned,
og passet og bjergenes omrids
er blå.

En fortvivlet kamp
fandt en gang sted her.
Kugler
har oversået landsbyens vægge med huller.
De er en udsmykning
og i dag er bjergene
smukkere endnu.

Hun fortalte om sit møde med ham og med en
afstikker til Sovjetunionen endte hun i Her-
ning og fortalte om sine oplevelser med de
gæve jyder. Det var en helt fin start på kur-
set. De studerende blev delt i et Herning-
hold, et Holstebrohold og et mindre Struer-
hold, som skulle arbejde sammen med studeren-
de fra Liverpool og Berlin.

Engelske og tyske
studerende

Der var sket det på min Englandsrejse, at jeg
havde mødt en professor Mc. Caughan, som -
da han hørte om fælleskursus - blev fyr og
flamme. Studerende fra Liverpool mødtes hvert
år med studerende fra Berlin, og så løste de
en fælles opgave. Hvorfor ikke i Danmark og
sammen med danske studerende. Jeg syntes
egentlig, ideen var spændende, og da Knud Ras-
mussen accepterede at tage sig af de engelske

90 studerende i
Midtjylland

studerende og 4 lærere og de 20 tyske studerende og 1 professor, så accepterede vi. Så da vi nogle dage efter kursets start kom til Jylland, var vi pludselig ikke 50 studerende som normalt, men 90. De arbejdede og boede nu både i Herning, hvor jeg havde lokket forstanderinden for sygeplejeskolen til at låne os en fløj - med lås på døren til sygeplejeeleverne - og i Holstebro.

De engelske lærere havde været bekymrede for, om de danske studerende ville acceptere de tyske (krigen, besættelse..), men faktisk var de tyske og danske studerende meget mere på bølgelængde end tilfældet var med de engelske. De fandt hinanden i intense diskussioner om studenteroprør, situationen i Berlin og hos os selv på læreanstalterne. De engelske studerende havde slet ikke oplevet noget tilsvarende.

Møde med
nøglepersoner

Jeg vil ikke påstå, der var særlige intense undersøgelser i marken i de 5 dage, vi var afsted. Men alligevel var Holstebro og Herning så spændende byer, at man måtte "tage stilling til dem", og det gav nogle livlige diskussioner med de lokale nøglepersoner både i Herning og i Holstebro, hvor bl.a. Aage Damgaard var meget farverig. Jeg mindes også en helt fantastisk fest, som afholdtes i et kommunalt - men isoleret - hus, hvor "tysk, engelsk og dansk" blev blandet med lokale piger fra børnehaveseminariet og sygeplejeskolen. Det hele svingede, og selvom byplanlægningen for en kort bemærkning blev lagt på hylden, kom man i hvert tilfælde hinanden ved.

Efter hjemkomsten var det mere fælleskursus' fremtidige skæbne, der optog de studerende,

Debatoplæg om
Fælleskursus fra
de studerende

end det var byplanopgaverne. Den sidste dag, 4.5.1969, samledes studerende, lærere og andre fra læreanstalterne om en debat, hvor de studerende afleverede et skriftligt resumé af deres diskussion om planlæggeruddannelserne og fælleskursus. De mente, at

"Det forsøg, der gennem fælleskursus er gjort på at koordinere fagområderne i uddannelses-tiden, er utilstrækkeligt. Det skyldtes først og fremmest, at kurset kun var af 4 ugers varighed. Resultatet var, at der kun var tid til at beskæftige sig med nogle helt generelle problemstillinger og således ikke til at dykke ned i de enkelte fagområder."

De stillede krav om, at fælleskursus skulle institutioneres og fungere hele året ved

- "at samle op, hvad der sker på læreanstalterne af interesse for planlægningen -
- at koordinere læreanstaltnes undervisning i forbindelse med planlægning, så unødvendige overlapninger undgås
- at arrangere tværfaglige forelæsninger og kurser
- at tage sig af efteruddannelse og forskning."

Efterskrift

Hermed ophørte det fælleskursus, som 15 år før var startet i Græsted. Det betød ikke, at interessen svandt eller, at fælleskursus døde bort. Tværtimod - diskussionen om byplanundervisningen og samarbejdet mellem læreanstalterne fortsatte, og der blev nedsat et særligt fællesråd, hvor problemerne blev endevendt, og hvor et nyt og anderledes fælleskursus blev startet op. Men det er en anden historie.

